№ 202 Հոկտեմբերի 30 Շաբաթ 1882 Հոկտեմբերի 30 Շաբաթ № 202

ՏԱՍՆԵՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ. կէս տարվանը 6 րուբլ: Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԹԻՖԼԻՍԻ Քաղաքային վարչութիւնը սրանով յայտնում է ընդհանուր գիտութեան, որ նոյեմբերի 7-ին, ներկայ 1882 թւին, Դումայի դահլիճում, առաւօտեան 10 ժամին, կատարվելու են առաջին կարգի ձայնաւորների ընտրութիւնները առաջիկայ 1883—1886 քառամեակի համար:

1—3

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքային ընտրութիւններ:—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ Ախալքալաքից: Նամակ Խըմբագրին: Ներքին լուրեր:—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Արտաքին լուրեր:—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ:—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Նամակ Բաթումից:

ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

„Մշակի“ ներկայ համարում տպում ենք Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան յայտարարութիւնը, որով վարչութիւնը յայտնում է թէ նոյեմբեր ամսի 7-ին սկսվելու են արդէն առաջիկայ քառամեակի համար նոր ձայնաւորների ընտրութիւնները:

Առհասարակ յայտնի է որ ձայնաւորների այս կամ այն կազմակերպութիւնից կախված է և քաղաքագլխի և քաղաքային վարչութեան, ուպրավայի ընտրութիւնը: Բայց արդեօք ներկայ ընտրութիւնների վերաբերութեամբ կարելի է նոյնն ասել. հազիւ թէ...

Ինչ ձայնաւորներն էլ ընտրվեն, կարելի է հաստատապէս ասել, որ առաջիկայ չորս տարվայ համար քաղաքագլուխ դարձեալ կընտրվի պ. Մատինով, վարչութեան անդամներ կընտրվեն նոյն անձինք, որոնք հիմա էլ ուպրավայի անդամներ են: Եւ ահա ինչ պատճառով:

Քաղաքային գործերի ներկայ ղեկավարները կարծես դիտմամբ պատրաստեցին իրանց համար այնպիսի դրութիւն, որ բացի նրանցից ոչ ոք չը կարողանայ ընտրվել քաղաքագլուխ և ուպրավայի անդամներ: Առաջին երեք տարի իրանց լիազօրութիւնների նրանք ոչինչ նշանաւոր գործ, ոչինչ ձեռնարկութիւն չը կատարեցին, իսկ հէնց որ սկսվեց չորրորդ տարին, մօտեցաւ արդէն թէ դումայի ներկայ կազմակերպութեան, թէ քաղաքագլխի ու քաղաքային վարչութեան անդամների լիազօրութիւնների վերջը, նրանք յանկարծ ձեռնարկեցին ամենախոշոր, ամենաբաղադրեալ և խճճված գործերի և սկսածներից ոչ մինը, ի հարկէ, չաւարտեցին: Քաղաքն արաւ ահագին փոխառութիւն, սկսվեցաւ քաղաքային տան կառուցումն, ձեռնարկվեցաւ Վէրայի կամուրջի կառուցման գործը, սկսվեցան բանակցութիւններ օտար մի ձեռնարկողի հետ Թիֆլիսում ջրանցք կառուցանելու և այլն: Եւ դումայի ձայնաւորներից ոչ մինի գլուխը չը մտաւ բողոքել այդ բոլորի դէմ, ասելով. „եթէ մենք երեք տարի գրեթէ ոչինչ չը շինեցինք, ինչ հարկ կայ մեր լիազօրութիւնների վերջին տարին սկսել այդ տեսակ ընդարձակ, նշանաւոր, հիմնաւոր ձեռնարկութիւններ, որոնց, ի հարկէ, աւարտել չենք կարող. աւելի լաւ չէ՞ր լինի թողնել այդ գործերի գլուխ բերելը հետևեալ դումային և հետևեալ քաղաքային վարչութեանը իր քաղաքագլխով“:

Բայց ինչպէս երևում է, ներկայ քաղաքային վարչութեան և ներկայ քաղաքագլխի հաշիւները գիտակցական էին: Նրանք, նոյն իսկ իրանց ծառայութեան վերջին տարին սկսեցին այնպիսի ծանր հիմնարկութիւններ, որոնց աւարտելու իրանց վրա ռ ի ս կ առնելը ոչ ոք չի համաձայնվի և կամայ ակամայ քաղաքը պէտք է դարձեալ ընտրէ նոյն քաղաքագլխին և ուպրավայի նոյն անդամներին, որպէս զի նրանք շարունակեն իրանց սկսած գործերը: Այս րօպէիս քաղաքային տնտեսութեան դրութիւնը այն աստիճան խառն ու բաղադրեալ է, այն աստիճան խճճված է, այնքան գործեր միանգամից, մի տարվայ, այն էլ վերջին տարվայ ընթացքում սկսված են,—ինչպէս քաղաքային ահագին փոխառութիւնը, կամուրջի ու քաղաքային տան կառուցանելը, ջրանցքի գործը, որոնցից ոչ մինը աւարտած չէ,—որ պ. Մատինովի և ներկայ ուպրավայի յաջորդները շատ կրիտիկական դրութեան մէջ կը գտնեն իրանց, յանձն առնելով քաղաքային գործերի ղեկը, երբ իրանց ձեռքին կը տեսնեն սկսած և չը լուծված ահագին չորս թէ հինգ ամենանշանաւոր գործեր, որոնց, լաւ թէ վատ, սկիզբը դրված է եղել Մատինովի օրով, իսկ աջող կամ անաջող աւարտելը կը մնայ հետևեալ քաղաքագլխի ու քաղաքի վարչութեան պատասխանատուութեան վրա:

Ամեն բարեխիղճ և զգոյշ մարդ, որին այս րօպէիս կառաջարկվի քաղաքագլխի կամ նոյն իսկ ուպրավայի անդամի պաշտօնը, եթէ քիչ թէ շատ հեռատեսութիւն ունի, ակամայ ստիպված կը լինի հետևեալ դատողութիւնն անել: „Եթէ ես այնքան հմուտ և եռանդոտ կը լինեմ որ աջողութեամբ աւարտեմ Մատինովի օրով սկսածները,— այն ժամանակ այդ բոլոր գործերի փառքը, ի հարկէ, կը վերաբերվի Մատինովին. իսկ եթէ նրա սկսած գործերը այն աստիճան խառն ու խճճված են, որ անհնարին կը լինի ինձ աջողութեամբ դրանց աւարտել,— պատասխանատուութիւնը ինձ վրա կընկնի:“

Եւ այն ժամանակ ամենքը կասեն: „Գուցէ եթէ դարձեալ Մատինովին ընտրէինք, նա աջողութեամբ մինչև վերջը կը տանէր իր սկսած ահագին ձեռնարկութիւնները:“

Այդ տարօրինակ դրութիւնը, ինչպէս երևում է, շատ լաւ են հասկանում քաղաքային վարչութեան այժմեան վարողները: Նրանք կարծես, հաստատ ապագայ են պատրաստել իրանց համար՝ անպատճառ նորից ընտրվելու, սկսելով իրանց քաղաքային պաշտօնավարութեան վերջին տարին այնպիսի ընդարձակ գործեր, որ հազիւ թէ մի այլ ոք կը համաձայնի շարունակել իր ռիսկով, իր պատասխանատուութեամբ: Նրանք կարծես պատրաստել են այնպիսի դրութիւն, որ ոչ ոք չը կարողանայ իրան այդ բնական հարցն առաջարկել. „ո՞ւմ ընտրենք“, այլ անպայման ստիպված լինի ասել. „կամայ ակամայ պէտք է դարձեալ Մատինովին, Թամամշևին, Խօսրոևին և Պօպովին ընտրենք, քանի որ ոչ ոք չի ուզենայ նրանց վերջին տարին սկսած և չաւարտած, ահագին ռիսկ ներկայացնող գործերը իր պատասխանատուութեամբ շարունակելու յանձն առնել:“

Եւ ճշմարիտ մարդս կամայ ակամայ սկսում է մտածել որ այդ ընդարձակ չորս թէ հինգ գործերի միանգամից սկսելը և չաւարտելը դիտմամբ է արած, որպէս մի ը ն տ ր ո ղ ա կ ա ն միջոց նորից նոյն պաշտօնների մէջ ընտրվելու, որովհետև եթէ պարոնները միմիայն քաղաքի շահն ու օգուտը իրանց աչքի առջևն ունենային, բաւական

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԲԱԹՈՒՄԻՑ

—

Հոկտեմբերի 23-ին

Ամբողջ Բաթումը և նրա վիճակով հետաքրքըրվողները երկաթուղու շինութեան վերջանալուն սպասելուց յոգնեցան: Մի անգամ լսում ենք, որ մի ամսէն ետքը կը լինի պատրաստի, միւս անգամ թէ երկու ամսից յետոյ, վերջապէս այժմ համոզվեցանք, որ յունվարին անպատճառ պատրաստ կը լինի, բայց երթևեկութիւնը պաշտօնապէս բացված չի լինի: Այսպիսի անհամբեր սպասելը արժան չէ նստում Բաթումի վաճառական դասին. տեղիս առևտուրը շատ աննախանձելի դրութեան մէջ է, կեանքի միակերպութիւնը իր անգործունէութեան հետ անտանելի է: Երկաթուղու ընկերութիւնը շատ դանդաղ կերպով տանում էր գծի շինելը, բայց այժմ աշխատելը աւելցրին և լաւ ջանադրութեամբ գործում են շուտով վերջացնելու. գծի վրա եղած քանի մի կամուրջները որ կիսաւարտ էին, փչացան: Ասում են, որ այս ընկերութիւնն էլ փող չունի և կապալառուներին իր ժամանակին փող չէ տալիս, այնպէս որ աշխատող մշակները շատ անգամ փող չեն ստանում: Այս ինչ զարհուրելի «քեսատութիւն» է մեր քամբաղդ երկրում, որ երկաթուղի շինող ընկերութեան վրա էլ իր ներգործութիւնը ունեցաւ. վախենում ենք, որ մեր Բաթում-Սամտրեդի գիծն էլ ենթարկվի պ. Բունգէի մօնպօլին, այն ժամանակ վայը տարել է միւս նաւթավաճառներին: Պ. Բունգէն, Բագուի գծի այժմեան տէրը, ինչպէս երևում է խելացի կերպով սկսել է իր առևտրական ասպարէզը, տեղս մեծ քանակութեամբ նաւթի տակառներ է տանում, մինչև իսկ Կ. Պօլիս բացել է իր առևտրական տունը: Մինչև մեր կովկասի վաճառականները ուշքի կը գան, պ. Բունգէն իր գործը արդէն տեսած կը լինի և երբէք չեն կարող մեր բոլոր վաճառականները նրա հետ մրցել, արդէն շատերի վիզը բարակեցրած կը լինի, դեռ երկաթուղու գիծը չը վերջացած: Նա արդէն փօթիով տեղս նաւթ է ղրկում: Բացի նաւթի պահեստը պ. Բունգէն մի ահագին գործարան է շինում տակառներ պատրաստելու համար: Չը գիտեմ պիտի արժանանանք աշխարհիս երեսին հայ առևտրական մի ընկերութիւն տեսնել, թէ մօտեցել է ժամանակը (և արդէն ըսկիզբը տեսնում ենք) երբ օտար վաճառականներին պիտի տեղի տան մեր կովկասեցիք և բերանները բաց մնալով պարսիկ համշերիների նման քարվանսարաներում օրօշտալ, մինչդեռ Բագու-Բաթումի գծի վրա բոլոր եւրօպացի վաճառականների ուշադրութիւնը դարձրած է և արդէն ամեն տեղ նաւթի առևտրական տներ են բանում:

Տեղս օրէցօր հրէաների և յոյների խանութներ են բացվում: Նկատելի է տեղիս վաճառականների անճաշակ ապրանք ծախելը և այն էլ շատ մեծ պրօցենտով. հողերի գինը դեռ ևս շարունակվում է, ամեն կողմից շտապում են առաջուց պահեստների համար հող գնել և շինութիւն շինել, ուրեմն մեր կապիտալիստները երբ պիտի արշինով առևտուրը թողնեն և խելքով վաճառականութիւն սկսեն. երբ պիտի Կովկասի հայ վաճառականը հաշտւի ծովի հետ. թող հասկանայ վերջապէս, որ ծովեզրեայ քաղաքը առևտուրի համար ամեն դիւրութիւն ունի, կապ ունի ամեն նշանաւոր առևտրական քաղաքների հետ: Ուրիշ ինչ գրեմ, սիրելի ընթերցող. մեր Բաթումը շինվում է շինվում, բայց բնակարանների կարիքը դեռ զգալի է և թանգ են. տեղիս ամեն վատ երևոյթների հետ էլ «Русское Общество» շոգենաւական ընկերութիւնը պարզապէս և յամառ կերպով շարունակում էր իր հարստահարութիւնը: Անցեալները «Պուշկին» շոգենաւը չը բարեհաճեց խեղճ վաճառականի խնձորը բարձել, հրամայելով գալոց շոգենաւին սպասել, գալոց շոգենաւն էլ (Ольга) իր ժամանակից 3 օր ուշացաւ, ում դիմի վաճառականը, ուրիշ ընկերութիւն չը կայ. այնքան պիտի սպասի, որ ագենտի կամքը լինի, մինչև որ ապրանքը կը փտի: Փօթիից Բաթում հաղորդակցութիւնը երբեմն շաբաթներով ընդհատվում է, չը նայելով լաւ եղանակին. անցեալները մի ամբողջ շաբաթ, որ լաւ եղանակ էր, ոչ մի շոգենաւ չեկաւ Փօթիից, մինչև որ «Բաբուշկա» փոքրիկ հին և վտանգաւոր շոգենաւը 300 հոգի վերառաւ և չը բաւականանալով այդքան ճանապարհորդներով, բարժան էլ քաշ տալով բերեց և $3^1/_2$ ժամվայ ճանապարհը $7^1/_2$ ժամվայ մէջ եկաւ: Բաւական չէ այդ, փօստան չէր բարեհաճել բերելու, իբր թէ վտանգի պատճառով, բայց 300 հոգու կեանքը ընկերութիւնը արժան էր գնել երևի: Փորձեցէք, մի 200 պուդի չափ ապրանք ուղարկել տեղիցս Փօթի, դրա համար հարկաւոր է 200 անգամ գնալ ագենտին խնդրել, եթէ յաջողի այն էլ ուղարկելը: Ահա, այսպիսի դժուարութիւնների ենք հանդիպում տեղս, ուստի և միշտ աղօթում ենք երկաթուղու շուտով վերջանալուն. աւելցրու սրա վրա և այն, որ շոգենաւի ուշ գալու պատճառով երբեմն ամենաանհրաժեշտ ուտելիքները չենք կարող ճարել, օրինակ ձու, հաւ, կանաչեղէն, որոնք դրսի քաղաքներից են գալի, մեծ մասամբ Փօթիէն և Տրապիզոնէն: Իր ժամանակին, անցեալ տարի կարծեմ, ձեզ հաղորդեցի, որ տեղս բաւական յոյն գաղթականներ եկան, Կարսի և Արդահանի նահանգը գաղթելու համար: Արդահանի գաղթականների աննախանձելի դրութիւնը լսեցի, իսկ տեղս մնացածներինը տեսայ և զգացի թէ ինչ ասել է մի ժողովրդի իր հայրենիքէն գաղթելը, թէկուզ այն հայրենիքը լինի դժոխարան, իսկ գաղթած տեղը բուրաստան: Այդ ողորմելի յոյներին, (թւով 500 հոգի, որոնք տեղս մնացին) կառավարութիւնը հողեր տւեց և թուրքերի գաղթած գիւղերում բնակեցրեց: Նրանք իրենց ազգի աշխատասէր յատկութեան չափ աշխատեցին վարել, ցանել և ամեն ինչ անել, բայց ինչ. մի տարի չանցած՝ դրանցից մնացին միայն 100 հոգի, որոնք, հազիւ հազ կարողացան գալ անցեալ օրը Բաթում և ցոյց տալ մարդկերանց, որ ապրելու ուժ չունեն, մեռնել են ուզում, և յիրաւ մենք նրանց տեսանք որպէս գիակների, որոնց քամին շարժեցնում է. հիւանդ էին ամենքը տենդով և նիհարներ ինչպէս կմախք և թափված էին փողոցում մինչև որ քանի մի բարի մարդիկ գթացինք նրանց, փող ժողովեցինք, թէյ խմացրինք և 2 օր միս ուտեցրինք: Տեղս հիւր ունեցանք սրբ. Խորէն վարդապետ Ստեփանէն, որ իջած էր իր եղբօր մօտ, որ տեղիս նահանգապետն է (Начальник округа): Նոյն օրերում տեսանք մեծ. Պ. Այվազեանին, որ Պօլսէն տանում էր իր հետ 28 հոգի աշակերտ ս. Էջմիածնի ճեմարանը. պ. Այվազեա-

կը լինէր եթէ չորս տարւայ ընթացքում այդ բոլոր սկսած գործերից մի հատը սկսէին և աջողութեամբ առաջ տանէին ու աւարտէին:

Հասարակութիւնը շատ շնորհակալ կը լինէր, եթէ իւրաքանչիւր չորս տարի իւրաքանչիւր քաղաքային վարչութիւն մի մի նշանաւոր գործ կատարէր. մինը չորս տարւայ ընթացքում քաղաքային փոխառութիւն անէր, երկրորդը քաղաքային տուն կառուցանէր, երրորդը կամուրջ շինէր, չորրորդ ջրանցք անցկացնէր, հինգերորդը գազի լուսաւորութիւնը մտցնէր և այլն:

Բայց մի քառամեակի մէջ ամեն գործերը, այն էլ ամենանշանաւորները սկսել, այն էլ քառամեակի վերջին տարին, յետոյ բարդել հարց հարցի վրա, գործ գործի վրա, ոչ մինը չաւարտել, ամեն բան խառնշփոթել,—և այնուհետև կանգնել հասարակութեան առել. „հիմա ուրիշ մարդիկ ընտրեցէք“—այդ տեսակ վարմունք ուրիշ կերպ չէ կարելի բացատրել եթէ ոչ ընտրողական մի մեքենայութեամբ, որ նշանակում է. „մենք այն աստիճան խառնշփոթեցինք ձեր գործերը, ամեն բան սկսեցինք և ամեն բան երեսի վրա թողեցինք, որ ոչ ոք չի համաձայնվի յանձն առնել իր պատասխանատւութեամբ շարունակել մեր սկսածները, ուրեմն կամայ ակամայ դարձեալ մեզ պէտք է ընտրէք:“

Եւ այդպէս կարելի է շարունակել անվերջանալի կերպով. հետևեալ քառամեակի ընթացքում կարելի է սկսել գազի լուսաւորութիւնը, հին թաղերի քանդելը և հազար ու մի ուրիշ բաներ, նրանցից ոչ մինը դարձեալ չաւարտել, դարձեալ նոր փոխառութիւններն անել և դարձեալ հետևեալ քառամեակի համար ընտրվել:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ

—

Հոկտեմբերի 23-ին

Ընդհանուր ուսուցչական ժողովում երկու գըլխաւոր հարցեր շօշափվեցան, որոնց համար առանձին մասնաժողով ընտրվեցաւ, որի պարապմանց բարեյաջող ելքը շատ ու շատ ցանկալի է:

Այդ հարցերն էին—ուսումնարանի նիւթական ապահովութիւնը և ուսուցիչների ապահովութիւնը:

Այդ հարցերը վճռելիս պէտք է ի նկատի ունենալ և ուսումնարանների հոգաբարձուների իրաւունքների պարզապէս որոշելը և որքան կարելի է ուսուցիչներին աւելի անկախ դարձնել հոգաբարձուներից, որպէս զի 1) հոգաբարձուների անարժան, ծուլական ազգականները ուսուցիչներ չը դառնան հոգաբարձուների պաշտպանութեամբ և 2) արժանաւոր ուսուցիչները ուսումնարաններից չարձակվեն պ. պ. հոգաբարձուների հետ ունեցած մասնաւոր անբաւականութիւնների պատճառով:

Մեր հոգաբարձուները բստ մեծի մասին լինում են ազէտ և յանձն առնելով պաշտօնը ոչ այնքան մտածում են ուսումնարանի բարեկարգութեան վրա, որքան մի միջոցի որ երեք տարւայ ընթացքում կարող է ընտրվածին ազատել մի քանի ձրի ծառայութիւններից, ինչպէս դըպրատատութիւնն է:

Չը նայելով որ անդառնալի կերպով անցել են այն ժամանակները, երբ անգրագէտ հոգաբարձուն ներս մտնելով ուսումնարան, մատնացոյց էր անում մի աշակերտի և հրամայում «Ծօ, կարդա դատ:» Մանուկը սկսում էր կարդալ «բեն, վօ, հիւն—բու և այլն, «կեցիր, կեցիր,—կաղաղակէր մեր Մեկենասը—սխալ բսիր, վարժապետ չիտած կըսէ:»—Այո, հաճի աղայ ջան—կը լինէր ամենախոնարհ պատասխանը, չը նայելով ասում եմ, որ թեմական տեսչութեան սահմանվելովը, ուսումնարանաց ուսումնական մասը այդպիսի ազէտների ճիրաններից ազատվեցաւ, բայց և այժմ պակաս չեն մեզանում հոգաբարձուներ, որոնք այնպիսի գործեր են անում, որ ակամայօրէն յիշեցնում են հոգաբարձական բռնակալութեան միջոցները:

Հոգաբարձուները մեզանում բստ մեծի մասին, ինչպէս ասեցի, նուիրված չեն լինում իրանց գործին, այլ աշխատում են այդ զզուելի երեք տարին գլխներից ռադ անել: Դրանց որքան եռանդով գործ կատարելուն իբրև մի օրինակ, մէջ կը բերեմ տեղիս հրաժարված հոգաբարձութեան գործունէութեան մի քանի օրինակները:

Քանիցս անգամ լրագիրներում գրվեցաւ տեղիս հայ ուսումնարանների նիւթական նեղ վիճակը: Հոգաբարձութիւնը անհեռատեսութեամբ գործեց, փողի չգոյութեան միջոցին նա տարեկան 6,000 րուբլ ծախսեց և հետզհետէ ուսումնարանաց նախահաշիւը պակասցնելով, այսօր հազիւ 3,000 ր. կարող է ծախսել, այն էլ ինչ լաց լինելով, «փող չը կայ» աղաղակելով: Հոգաբարձուի գըլխաւոր արժանաւորութիւնն է ներկայ միջոցում, այս հանգամանքների մէջ ուսումնարանը բարեկարգ պահել, աղբիւրներ գտնել և այլն, եթէ ոչ ուսումնարանի հարուստ միջոցին ով կասես կը կառավարէ: Բայց դեռ աղբիւրներն էլ իրանց մնան, գոնէ աշխատէին ուսումնարանի կալուածները կանոնաւորապէս կառավարելու: Ուսումնարանի կրպակներում բնակվողներ կան, որ շարունակ տարիներով դեռ վարձադին չեն վճարել և մեր պ. պ. հոգաբարձուներն էլ բաւականացել են միայն ուսումնարանի ծառային ուղարկելով փող պահանջելու, որ միշտ «չը կայ» պատասխանն էր բերում:

Եւ պէտք է նկատած, որ պ. պ. հոգաբարձուներն էլ լաւ անգիր էին արել «չը կայ» բառը և ռոճիկ պահանջող ուսուցչին դրանով «ռադ» էին անում: Թէև ուսուցիչներին վճարելու փող չը կար, բայց պ. հոգաբարձուի բնակած ուսումնարանապատկան կրպակը գողերից ապահովացնելու համար երկաթապատելու փող կար: Մանաւանդ անցեալ 1881—82 ուս. տարում նկատվում էր կատարեալ անտարբերութիւն հոգաբարձութեան կողմից: Պ. պ. հոգաբարձուները իրենց պաշտօնավարութեան միջոցին ունեցել են ի նկատի և իրանց անձնական շահը: Շատ օրինակներից մէկը: Մեր ուսուցիչներից մինը, որ լոկ ուսուցչական պարապմունքից է կերակրում իր գերդաստանը, քանիցս անգամ դիմում է ուր հարկն է և խնդրում վճարել իր անցեալ տարւայ ռոճիկի մնացորդը: Անցեալ տարւանից հոգաբարձութիւնը պարտ է ռոճկի մնացորդ երկու ուսուցիչներին և մի վարժուհուն: Հոգաբարձութիւնը հին սովորութեան համեմատ պատասխանում է «չը կայ»: Այդ միջոցին հոգաբարձութիւնը մի տեղից փող է ստանում և փոխանակ բաժանելու փող պահանջող ուսուցիչների մէջ, ամբողջ գումարը ուղարկում է վարժուհուն և տեսէք ինչ ողորմելի միջոցով են կամենում արդարանալ: Վարժուհու ամուսինը գաւառական վարչութեան ծառայող է, «եթէ, ասում էր հոգաբարձուներից մինը, նրա փողերը շուտ չը վճարէր ընկերս, այն ժամանակ վարչութեան մէջ գործեր պատահելիս նա չէր օգնի»: Իրողութիւնը այնքան պարզ է, որ աւելորդ է մի բան աւելացնել: Աղաչում ես, ասում են յիմար է, թող դեռ խնդրէ, լրագրումն ես ցաւդ յայտնում, ասում են բծախնդիր է, անպիտան է, դրա հախիցը պէտք է գալ. ինչ անես, ո՛վ ճանապարհն ընտրես. մնում ես շուարած:

Որքան ցանկալի է կախված լինել ուսումնական, հասկացող անձերից, նոյնքան զզուելի է ենթարկված տեսնել իրան՝ ազէտ, եսամոլ, ամեն զէպքում միայն դրպանի հոգսը քաշող հոգաբարձուների կամայականութիւնից:

Թող այն անձինք՝ որոնք մեղադրում էին ուսուցիչներին ինքնուրոյնութիւն չունենալու մէջ, գան գաւառները և փորձեն ինքնուրոյնութիւն պահպանել և կը համոզվեն, որ առանձնասենեակում նստած հրամաններ արձակելը շատ հեշտ է, բայց դրա իրագործելը շատ և շատ դժուար:

Այն ժամանակ միայն մեր ուսումնարանները կապահովվեն, երբ ուսուցիչները կազատվեն տգէտ հոգաբարձուների կամայականութիւնից, երբ ուսուցիչների դրամական վարձատրութիւնը կը կանոնաւորվի:

Ամսոյս 18-ին, երկուշաբթի օր, տեղոյս եկեղեցին երկու սեւի անձինքներով լցված էր: Թաղում էին՝ Բօրժօմ-Ախալքալաքեան ճանապարհի վրա չարագործ ձեռքերից սպանված պ. Մէլքոն Պիճիկեանցին և նրա եօթնամեայ թոռանը (որոց մասին ամսոյս 17-ի նամակով գրած էի): Բոլոր հանդիսականաց երեսի վրա նկատվում էր հոգեկան յուզմունքը, խոր ցաւակցութիւնը: Դագաղների երկու կողմ կարգով շարված էին երկսեռ հայ ուսումնարանաց աշակերտներն ու աշակերտուհիները:

Հանգուցեալի վերջին կամքի համեմատ, այդ օրը ուսումնարանաց հոգաբարձութիւնը ստացաւ նրա ժառանգներից 600 ր. յօգուտ ուսումնարանի. բացի դորանից հանգուցեալը կտակել է տեղոյս աղքատաց 300 ր. և եկեղեցուն 200 ր. և նաղդ վճարված են արդէն ուր հարկն է: Հանգուցեալի վարմունքը գովելի է ես աւելի այն պատճառով, որ նա հասարակ կարողութեան տէր մարդ էր և որ փողերը առձեռն վճարվեցան, այն ինչ մեր հարուստներից ոմանք ուսումնարանին նուէր են խոստանում, անցնում են տարիներ և մինչև անգամ հոգաբարձութեան պաշտօնական թղթերին էլ չեն կամենում պատասխանել..: Պատարագը շատ հանդիսաւոր կերպով կատարվեցաւ, որի վերջանալից յետոյ սկսվեցաւ յուղարկաւորութեան հանդէսը:

Տեսարանը շատ սրտաճմլիկ էր, հառաչանքներին ու ողբերին վերջ չը կար: Անկարելի էր տեսնել հանգուցեալի մօրը, այրուն ու զսպել արտասուքը: Հայր Քաջազնունին մի յարմարաւոր ճառ կարդաց, մի ուրիշն էլ կարդացի ես գերեզմանատանը: Ցանկալի է, որ մեր հարուստներն էլ հետևելով հանգուցեալի գովելի օրինակին, շատ չը սեղմէին քսակների բերանները, այլ իրանց համար աշխատէին յիշատակ թողնել բարերարված մանուկների, աղքատների և համաքաղաքացիների մէջ: Անցեալ օրվայ նամակիս մէջ մի քանի սխալներ մտան, որոնց ստուգելը այն ժամանակ, ինձանից կախված չէր: Պ. Պիճիկեանցի վրա յարձակվող աւազակները առաջին անգամ հրացանները արձակելով ոչ ոքին չեն սպանել կամ վիրաւորել, յետոյ չարագործները շուռ են տուել ֆուրգօնը դէպի գահավէժը, բայց ծառաները արգելել են և այդ միջոցին պ. Պիճիկեանցին բռնել են խանջալով հարուածել և ծեծել, որից և ա-

---

նի հետ ի միասին տեսութիւն արինք սրբ. Խորէնին և մի ժամի չափ խօսակցութիւն ունեցանք եկեղեցու նշանակութեան մասին մեր հայ ժողովրդի պէս ցրված ժողովրդի համար: Հայր սուրբը ուզեց ապացուցել, որ մեր ազգի գոյութեան նըշանաբանը եկեղեցին էր, և պիտի եկեղեցին լինի և ներկայումս. բայց դժբաղդութիւնը նրանում է, շարունակեց նա, որ ուսումնական հոգևորականներ չունենալու համար, եկեղեցին իր նշանակութիւնը կորցրել է ժողովրդի աչքում, իսկ մեր ուսումնական երիտասարդները այդ գործում չեն օգնում հոգևորականներին, չեն քարոզում, որ կըրօնագիտութիւնն էլ ինչպէս մի ուսանելի առարկայ անհրաժեշտ է ուսումնարաններում, իսկ հոգևորականներս մինչև այս օր չունենք դեռ մի նոր մանկավարժական մեթոդ կրօնագիտութիւնը ուսուցանելու համար: Պ. Այվազեան, գուցէ տըրամադրված չը լինելու համար երկար խօսակցելու, չէզոք և սառն պատասխան էր տալի. մինչև իսկ արժ. վարդապետի հարցին թէ՝ «արդեօք համաձայնութիւն առած է սրբ. Մանկունոց այդքան աշակերտներ տանելու համար», նա պատասխանեց, «էհ, այնքան որ նրանք տասն ուզեցին ես քսանը կը տանեմ, որպէս զի չըսեն թէ աշակերտացուներ չունենք»: Աշակերտներին տեղս ճաշ տուեց մեծ. պ. Հէքիմեանը, «Պաքէ» ֆրանսիական շոգենաւական ընկերութեան ագենտը: Անցեալները վախճանվեցաւ չքաւորութեան մէջ պ. Ս. Չըմշկեանը, որին տեղիս երիտասարդներս ամենապատուաւոր կերպով թաղեցինք. երկու օրէն ետքը վախճանվեցաւ Ն. Պօպօվը, յայտնի առատաձեռն ազգասէր փոթիի Կ. Պօպօվի եղբայրը. հանգուցեալն իր ժամանակին լաւ վաճառական էր ե-զած, բայց վերջերս պ. Ա. Ն. Թայիրօվի գործակատարն էր նրա շինութեան վրա, պ. Թայիրօվ նրան խնամում էր հանգուցեալի ճշմարիտ հաւատարմութեան համար միայն, որին և իրեն արժանի պատւով թաղեց:

Անցեալ օրը Նորա բարձրութիւններ, պրինցներ Օլդենբուրգսկի մեծ և կրտսեր եղբայքը բարեհաճեցին գալ մեր Բաթումը, օթևանեցին Եւրոպա հիւրանոցում, միւս օրը ճաշեցին տեղիս քաղաքապետ պ. Բեբոյի մօտ, այցելեցին Վօննի գօրօդօկ ասված մօտիկ գիւղը, որտեղ ռազմամթերանոց է: Ռազմամթերանոցի վերակացուին ընծայեցին 100 ր. երէկ ընկերութեան երկաթուղով բարեհաճեցին գնալ տեսնելը, որ մօտ 10 վերստ հեռաւորութիւն ունի Բաթումէն. այնտեղ պ. Բունգէի հաւատարմատարը նախաճաշիկ տուեց. Նորա բարձրութիւնները մշակներին ընծայել են 500 ր. երէկ երեկոյեան ժամը ութին նստեցին Պուշկին շոգենաւը Օդեսայի վրայով Ռուսաստան գնալու համար: Այժմ դառնամ տեղիս հայերին:

Ունենք մի փայտաշէն եկեղեցի. ընտրվեցաւ մի ազնիւ երիտասարդ երեսփոխան պ. Աղզամանեան, որից լաւ յօյսեր ունենք. սա ինքը և հոգաբարձու է մեր գոյութիւն չունեցող ուսումնարանի: Չեմ սխալվում, կարծեմ, որ ասում եմ թէ ուսումնարան չունենք. մի սենեակի մէջ ուսանում էին 4 տղայ և 5 աղջիկ. այդ իննը հոգու համար ընտրվեցան 4 հոգաբարձու իրենց նախագահով (տեղիս Կօնստանտին քահանան) և մի վարժապետ: Մի անգամ ժողովքի մէջ արժ. նախագահը «Մշակի» խնդիրի վերաբերմամբ առաջարկեց հոգաբարձուներին ուսումնարանը փակել, քան թէ ի զուր 9 հոգու համար մօտ 600 րուբլ ծախք անել, նամանաւանդ, որ ուսումնարանը միշտ չէ ունեցել մի հաստատ ապահովված գումար, ուստի աւելի լաւ է որ ժողովելու փողը գործ դնենք մի հաստատ աղբիւր հիմնելու համար, օրինակ եթէ կարելի լինի եկեղեցու մօտ ծախվող հողը գնել և վրան խանութ շինել: Հոգաբարձուներից մինը, նամանաւանդ, որը մի և նոյն ժամանակը և վարժապետ է, պ. Ա. Տ. Մ. շատ հակառակ էր այդ առաջարկութեանը ասելով, որ հոգաբարձուք ընտրվել են ուսումնարան պահելու և ոչ փակելու համար և յիրաւ նորընտրեալ հոգաբարձուաց ինքնասիրութեանը դիպչում էր, բայց ինչ արած, փող չը կայ, մի ամսվայ համար անենք ուսուցչի ամսականը ժողովեցին, միւս ամիս ինչ պիտի անեն, ինչպէս միշտ աղքատութեամբ են պահելիս եղել ուսումնարանի գոյութիւնը: Վերջապէս վճռվեցաւ առ ժամանակ փակել, մինչև ամբողջ տարւայ համար հարկաւոր գումարը ժողոված չը լինի. այժմ ունենք միայն մօտ 300 րուբլի, ուստի և ուսումնարանը փակված է այժմ: Հոգաբարձու—վարժապետը փակման միւս օրը առանց իրաւունքի ինքն իրեն բացեց ուսումնարանը, ցանկանալով շարունակել:

Ուրախ կը լինէին շատերը, եթէ նա ձրի շարունակէր դաս տալ, բայց նա ձրի դաս տալու ցանկութիւնից հեռու էր և բացի դրան ամեն ձրի բանը իր վնասակար կողմը ունի: Վերջապէս այդ նրա ցանկութիւնը որ չիրագործվեցաւ տէր-հօր հետ յանդիմանութեան պատճառ և տեղիք ունեցաւ: Եւ այսպէս մեր առանց այն էլ գոյութիւն չունեցող ուսումնարանի «Մշակի» խնդրիւքով փակելը՝ ժողովրդի և հոգաբարձուաց մէջ զըրդ-զըրդ գցեց. մի մասը պնդում է թէ՝ նոր ընտրեալ հոգաբարձուք նրա համար չեն ընտրված, որ ուսումնարանը փակեն, իսկ միւսները թէ՝ այո, հարկաւոր է փակել, աւելի հաստատ կերպով բանալու և մի յայտնի մեթօդով շարունակելու համար և այդ անելու համար հարկաւոր է ժողոված և ժողովելի գումարով եկեղեցու դաւթում խանութ շինել և նրա եկամտով ուսումնարան պահել: Տեսնենք ինչպէս կը վերջանայ այս տարաձայնութիւնը. յուսով ենք, որ հոգաբարձուաց մի քանիսը և ժողովուրդը կը հասկանան, որ աղքատութեամբ պահվող և առանց մի որոշ պայմանի ուսումնարանը օգուտի տեղ իրեն յատուկ վնասը ունի, աւելացրու սրան և այն, որ երբեք չենք կարող ուսումնարանը ապահովել, եթէ ամեն ճարած կոպէկը, իսկոյն անհաշիւ կերպով գործ կը դնենք մի քանի հոգու այբ բեն կարդացնելու համար. դրա փոխանակ ուշ, բայց հաստատ ուսումնարան ունենալը աւելի հաստատ քայլերով էլ յառաջադիմութիւն կունենայ:

Բացի ուսումնարանը, եկեղեցու դաւթում ունենք վայելուչ բնակարան տեղիս քահանայի համար, որը ծառայում է և որպէս լաւ ընդունարան Բաթումի պէս քաղաքում ճանապարհորդ ազգայինների համար: Տէր-հայրը իր դրպանից, թէ պարտքով, մօտ 400 րուբլ ծախք անելով վերջերումս աւելի լաւ նորոգեց այն տունը և չքեղ կերպով զարդարեց, այնպէս որ պատիւ կը բերի ամեն այցելողի համար տեղիս հայերին, նա մանաւանդ, որ տէր-հայրը Բաթումի հայերի թէ ծխատէր քահանան է և թէ արժանի ներկայացուցիչը օտարների մօտ, ուստի և անհրաժեշտ է որքան և իցէ շնորհքով տուն ունենալ:

Ա. Ծ.

առաջացել է մահը, իսկ նորա փոքրիկ Թոռը սոսնատակ է ընկել և մնաել: Հանգուցեալի կինը վիրաւորված չէ: Աւազակները (բացի երկուսից) դեռ չեն բռնված. դորանց գլխաւորն էլ փախել է գիւղից ամսոյս 17-ին, Թէև ամսի 18-ի պրոտոկոլի մէջ նշանակած է առնեցող ցուցման համաձայն—որ դա երկու չաբաթ է ինչ բացակայ է գիւղից և այդ պատճառով խուզարկութեան հրամանի մէջ դորա անունը չէ նշանակած: Այդ հանգամանքը պարզելու համար, ինչպէս լսեցի, բռնվածի ազգականները դիմելու են խնդրագրով Թիֆլիսի նահ. դատ. պրօկուրօրին:

Տ. գիւղի կալուածատէրեր պ. Մուսխէլօվները մի տեսակ զատատիա (հարկատուն) են չինել քաղաքիս երկու ծայրում:

Նոքա դարսել են խոտերի աննգին դէզեր, առանց որ և իցէ ցանկ կամ պատնէշ չինելու: Քաղաքի կովերը հրապուրվելով այդ որոգայթից (приманка) գնում են դորանց մօտ և խկծն բռնադրկվում: Եթէ կովը 10 կոպէկի խոտ է կերել, վեր են առնում նորա տիրոջից 2—5 րուբլի: Պատմում են թէ Մուսխէլօվների ծառաները բռնադրկում են մինչև անգամ խոտերից հեռու Թափառող կովերին:

Այդ պատճառով անցեալ օր քաղաքիս մի քանի երևելի անձինք կամենում էին բողոքել ուր հարկն է:

***

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Կարս, 17 նոյեմբերի

Բաղդի հանգամանքներից սպառաւորեալ է հայ ազգը՝ իր ամեն մի հասարակային ձեռնարկութիւնների յաջողութեան համար, դիմել ժողովրդի ձեռնտուութեան, խնդրելով նորանից օգտմաւթիւն իր անհրաժեշտ պէտքերը լցուցանելու:

Ճշմարիտ է, որ այժմ մեղանում այնքան բարեգործական անհրաժեշտ հաստատութիւնների համար նուիրատուութեան հրաւէրներ կան հրապարակում, որ ժողովուրդը չուարում է, շատ կարելի է զզվում է, տարակուսելով, ո՛ր մէկի համար բանալ իր քսակը: Այնու ամենայնիւ մենք դիմում ենք հայ ժողովրդին, հրաւիրելով իր ողորմուԹեան քսակը ընդ այլոց բաց անել և Կարս քաղաքի ամենաաղքատիկ երկսեռ վարժարանաց վրա, Նորանց՝ որոց օրհասը ամեն բոպէում նոցա գլխին կանգնած սպառնում է:

Բացատրենք մեր ներքին վիճակը, որ ամենքի աչքին պատկերանայ մեր խօսքերի և պէտքերի կարևորութիւնը:

Ռուս-Թիւրքական պատերազմից առաջ Կարս քաղաքը ունէր միայն հարիւր չըսուն տուն բնակիչ, բաւն տարիսց ընԹացքում գաղթած Ցաճկահայաստանի զանազան տեղերից, մեծազոյն մասամբ պարզ և հասարակ արհեստաւոր, որ այդ փոքրիկ միջոցում հազիւ կարողացել էր կանդնացնել մի փոքրիկ ամենահասարակ և խրճիթանման եկեղեցի և մի ուսումնարան անուանվ չէնք, առանց կարող լինելով ապահովացնելու դորանց գոյութիւնը: Վերջանում է ռուս-տաճկական պատերազմը. Կարսը ընկնում է ռուսական բարեխնամ կայսերութեան տիրապետութեան վիճակում, և անհա մեծազոյն մասամբ Տաճկահայաստանի ամեն կողմերից հարստահարված, նեղված ու չարչարված, օրական պարէնի կարօտ թշուառ բնտանիքները վազում են Կարս վեհ Արծուոյ պահպանող Թևերի տակ պատսպարվելու, որոց Թիւը հին քաղաքացիների և Ալէքսանդրապօլի ու Երևանի գիւղերից գաղթող հողազուրկ աղքատիկ գիւղացիների հետ յանկարծ հասնում է իւն հարիւրից աւելի բնտանիքի: Այն եկեղեցին և ուսումնարանը, որ նախկին բնակիչների պիտոյքին անզամ հազիւ դժուարանում էին, այժմ յանկարծ պարտաւորեցան իրենց այս նորեկ Թշուառներին ևս պատսպարան տալու. բայց կարո՞ղ են, ճար և հնարք ունե՞ն նորանց էլ պահպանել, այդ ընԹերցողների լուրջ նկատառութեան և դատողութեան ենք Թողնում. բայց և այդ սրբավայրերը կարո՞ղ են նոյնպէս այդ նորեկներին չընդունել իրենց գրկում, այդ էլ նոյնպէս ընԹերցողին է մնում դատել: Բացի սորանից, ինչպէս յայտնի է, այժմ Կարս քաղաքը լինելով մի սահմանագլուխ տեղի, պատսպարան է դարձել Տաճկահայաստանի բաղմաԹիւ հարստահարեալ և նեղեալ անհատներին,՝ որոց պէտքերը լցուցանելու պարտաւորեալ է յաճախակի իր աղքատիկ լումայից:

Բայց այն էլ ինչ՞ պէտք է ծածկել, որ չէ անցնում չաբաԹ, որ չը լսվի մի անխնամ մնացող Թշուառ պանդխտի ցաւալի մահը, որ չէ կարողացել խնամք վայելել գոնէ իրան պէս Թշուառ ժողովրդից: Հարկաւոր չեն յիշել մի առ մի Կարս քաղաքի և այն ամեն հանգամանքները, որք Թըշուառացուցին և հետզհետէ Թշուառացնում են կարսաբնակ ժողովրդին:—Աչքի առաջ ունենալով վերոյիշեալ հանգամանքները, ուսումնարաններին արդէն փակման վտանգ է սպառնում, եԹէ հայրենակ անկիւններից ձեռք չը կարկառվի նոցա օգնելու և ապահովելու:—Ուստի այս պատճառով մենք դիմում ենք ամեն ուսսահպատակ հայերին կարեկցական ակնարկ դարձուցանելու Կարս քաղաքի երկսեռ վարժարանաց օրհաս դրութեան վրա և բանալ իր քսակի բերանը, փրկելու նորան մահամերձ վտանգից և պահպանել նորա գոյութիւնը: Դիմում ենք ամեն ասորիճանի հոգևորականներին, որոնց նախընտիր պարտքն է պահպանելու մարդասիրական հաստատութեանց գոյութիւնը, քարոզ կարդալ, չարժել իրանց ժողովրդի սիրտը դէպի մեր ուսումնարանները: Դիմում ենք խմբագիրներին ձայն տալ մեզ հետ ի յաջողութիւն մեր խնդրանաց. դիմում ենք վերջապէս վաճառականներին, արհեստաւորներին, ծառայողներին և ամեն կարգի անձանց, որ չը խնայէ իւրաքանչիւր ըզ օգնութիւն իր կարեաց չափ հասուցանելու մեր ուսումնարանաց: Վստահ ենք, որ մի քանի խմբագրատուներ յանձնառու կը լինեն մարդասիրաբար հանգանակեալ նուէրները հասուցանել մեզ: Անխաբ է նաև մեր յոյսը, որ Կարսի հայ ժողովուրդը ազգի իրան մատուցած իւրաքանչիւր շնորհին փոխարէն, ապագայում հայաբուսը հասուցանելու բնական և սուրբ պարտք պէտք է համարի իր համար, երբ իր ներկայ Թըշուառ վիճակը մի օր դէպի լաւը փոխարինվի:

Խնդրում ենք մեծապատիւ խմբագիրներին, արտատպել մեր այս հրաւէրը և տալ միջոց ամեն անձին լսելու մեր ձայնը:

Գրիգորիս եպիսկոպոս Աղուանեան, բժիշկ Գէորգ Կաճկաճեանց, բժիշկ Ալէքսանդր Տէր-Յարութիւնեան, բժիշկ Ալէքսանդր Ղազարեանց:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Երէկ ստացանք ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏԻՑ հետևեալ հեռագիրը: «Կաթողիկոսը ծանր դրութեան մէջ է: Այսօր 9 ժամին առաւօտեան Մանկունին ուղարկեց Թիֆլիս մի փուրգօն բեռնաւորված իրեղէններով:»

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են: «Վեհափառին բժշկելու համար Էջմիածին եկած բժշկապետ Գօլբէկ, կրկին վերադարձաւ Թիֆլիս: Բժշկապետի և նորա խորհրդակից եղող պ. պ. բժիշկ Լեոն Տիգրանեանցի և բժիշկ Տէր-Գրիգորեանցի կայացրած արձանագրութիւնից երևում է որ այսուհետև Նորին Վեհափառութեան հիւանդութիւնը պէտք է անբուժելի համարել:»

—

Այսօր, չաբաԹ օր, նոյեմբերի 30-ին, երաժիշտ, պիանոյի վրա ածող պ. Կնինա, տալու է իր կօնցէրտը Արծրունու Թատրօնում: Մեր քաղաքը շատերը եկած էին Թէ Ջուլծակի և Թէ երաժշտական այլ գործիքների վրա առաջին կարգի ածողներից, ինչպէս Վենիավսկի, Կօնսկի, նոյնպէս առաջնակարգ երգչուհի տիկին Արտօ, բայց լաւ պիանիստներից մենք առաջին անգամ լսեցինք Ֆրանսիացի պ. Միւսային: Իսկ նրանք, որոնք լսել են պ. Կնինայի ածելը, հաւատացնում են որ նա պ. Միւսայից էլ լաւ է ածում: Ուրեմն արժէ լսել նրան: Կարծում ենք որ այն մեր պարոնները, տիկիններն ու օրիորդները, որոնք երաժշտութեամբ են պարապում, կը շտապեն ներկայ գտնվել այսօրվայ կօնցէրտին, որին մասնակցելու է, բացի նշանաւոր երաժշտից և նրա աղջիկն էլ:

—

ՆՈՒԽՈՒՑ մեզ գրում են հետևեալը: «Մեր տեղական յաջորդ, Սարգիս վարդապետը, մի շատ խաղաղ, բարեխիղճ աբեղայ է, որ վարում է անխառվ կեանք, որով շատերին սիրելի է, դարձել, բայց մենք հայր սուրբի վրա նայում ենք մի այլ կողմից: Նա դժբաղդաբար շատ Թոյլ է իբրև կառավարիչ ամբողջ վիճակի և շատ Թոյլ է, իբրև Թեմական տեսչի օգնական: Հոգևոր վիճակի գործերը մնացին, այդ պատճառով, քարտուղարի ձեռքում, որ ինչպէս ուզում է կառավարում է այդ գործերը: Ուսումնարանական գործերն էլ շատ լաւ չեն գնում մեր վիճակում:»

—

«Кавказъ» լրագրում կարդում ենք հետևեալ հետաքրքիր լուրը, տրանզիտային առուտուրի հարցի առիԹով: Թիֆլիսի քաղաքային դումայի 25-ին նոյեմբերի նիստի մէջ քաղաքային վարչութիւնը զեկուցում տուաւ, որ քաղաքագլուխը, խնայելով ժամանակը, դումայից տեղական վաճառականութեան ներկայացուցիչներին և նրանց համաձայնութեամբ, նոյեմբերի 23-ին ուղարկեց Ս. Պետերբուրգ, ֆինանսների մինիստրին հետևեալ բովանդակութեան հեռագիրը: «Ի նկատի ունենալով կովկասեան տրանզիտի մասին կազմած յանձնաժողովի առաջիկայ նիստը, համարձակվում եմ ներկայացնել ձեր բարձր-գերազանցութեան ուշադրութեանը որ տրանզիտի ոչնչացնելը կուղղի ամբողջ արտասահմանեան առուտուրը դէպի Թիւրքիա, որի հետևանքը կը լինի Տրապիզօն-Էրզրումի ճանապարհային յարակցութեան բարւոքելը: Տեղափոխութեան միջոցների տարբերութիւնը այժմս էլ աննշան է, իսկ երբ այնտեղ կանգնեն տեղափոխութեան բոլոր միջոցները և առևտրական ֆիրմաները, այն ժամանակ վերջնականապէս կը ձգվի այստեղի առուտուրը, ի վնաս Ռուսաստանի շահերին, մանաւանդ ի վնաս Անդրկովկասի և Թիֆլիսի: Այդ հանգամանքը աչքի առջև ունենալով, տեղական վաճառականութեան անունից, որպէս ներկայացուցիչ քաղաքի, պատիւ ունեմ խնդրել ձեր բարձր-գերազանցութեան, տրանզիտի հարցի քննութեան ժամանակ, ի նկատի առնել տրանզիտի ոչնչացնելուց առաջանալու յիշեալ կործանարար հետևանքները: Մի կշտամբակամիր այդ խնդրի վերաբերութեամբ կը ներկայացվի ձեր բարձր-գերազանցութեան բարեհաճ ուշադրութեանը:»

—

«Մշակի» ներկայ համարի առաջին երեսի վրա տպում ենք Քաղաքային Վարչութեան յայտարարութիւնը, որով յայտնվում է Թէ նոյեմբերի 7-ին լինելու են Թիֆլիսի դումայի պահվճառմ ձայնաւորների ընտրութիւնները առաջին կարգի ընտրողների:

—

Լսում ենք որ շուտով Ռուսաստանից գալու է ԹԻՖԼԻՍ ցիգաններէ երգեցող խումբը: Լսում ենք որ այդ խումբը, որի նմանը Թիֆլիսում երբէք եղած չէ, տալու է իր կօնցէրտները Արծրունու Թատրօնում:

—

«Русскій Курьеръ» լրագրում կարդում ենք հետևեալը: Մամուլի մէջ արդէն հրատարակված էր, որ ֆինանսների մինիստրութեան մէջ մի յանձնաժողով կազմվեցաւ Կովկասում տրանզիտը ոչնչացնելու հարցի առիԹով: Յանձնաժողովի նիստը մասդրութիւն կար նոյեմբերի 20-ին բանալ, բայց աչքի առաջ ունենալով կովկասցի վաճառականների հեռաւոր ճանապարհը, որոնք կանչված են մասնակցելու վերոյիշեալ հարցի վերաբերութեամբ եղած պարապմունքներին, յանձնաժողովի նիստը կը սկսվեն երկուշաբԹի, նոյեմբերի 25-ին: Մինչև անգամ Կովկասի ներկայացուցիչները միջնորդեցին խորհրդակցութիւնը աւելի ուշ սկսել, այն է նոյեմբերի 5-ին, բայց ֆինանսների մինիստրութիւնը հնարաւոր չը համարեց գործը յետաձգել, որի շուտով վճռելը անհրաժեշտ է: Վերոյիշեալ խորհրդակցութեան մէջ կը նախագահէ մանուֆակտուրի և առևտրի բաժնի դիրեկտոր Ն. Ա. Երմակով: Մոսկվացիներից, բացի բորսային մասնաժողովի նախագահ, Պ. Ա. Նայդենովից, հրաւիրված են խորհրդակցութեան աշխատանքներին մասնակցելու Սավվա ֆիրմայի ներկայացուցիչ Մորօզով իր որդիներովը և պ. Անանով:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Կ. Պօլսից հեռագրում են նոյեմբերի 20-ին: Ահմէդ-Վէֆիկ-փաշա Բրուսայից գալուց յետոյ, երկու անգամ ընդունվեցաւ պալատում: Սուլթանը նրանից խորհուրդներ էր հարցնում և մի մեծ ատեն յամեցրեց նրան Իլդիզի մօտ, որ հնար ունենայ անդադար նրա հետ խորհրդակցել: Այն յանձնաժողովը, որին յանձնված է մշակել վերանորոգութիւնները և որը կազմել է առաջին մինիստրը, սաստիկ յարձակումների է ենթարկված պալատականների կողմից: Սայիդ-փաշա օգնութիւն է որոնում օտար դեսպանատների մէջ և աշխատում է հաւատացնել նրանց որ սուլթանը Թշնամաբար է վերաբերվում պահանջվող վերանորոգութիւններին: Օսման-բէյ, առաջին սենեկապետը, հակառակում է Սայիդ-փաշայի քաղաքականութեանը:

—Լօնդօնից լրագիրներին հեռագրում են նոյեմբերի 20-ին: Մէկկայում ժանտախտ յայտնվեցաւ: Ահմէդ-բէյ ցույց է տալիս, որ Դէրվիշ-փաշա, Կայիրէ ուղևորվելով, երկու տեսակ հրահանգ ունէր, յայտնի կերպով գործել Արաբիի դէմ, իսկ գաղտնի կերպով պաշտպանել ազգային կուսակցութիւնը:

—«Times» լրագիրը հաղորդում է, որ բրիտանական կառավարութեանը առաջարկութիւն է արված Թոյլ տալ Արաբիին ապրել աքսորի մէջ: Լրագիրը ասում է, որ այժմ գլխաւորապէս, հարկաւոր է որքան կարելի է շուտ վերջացնել քննութիւնը:

—«Gaulois» լրագիրը պատմում է, որ իբր Թէ Ֆրանսիայում 2000 ռուս նիհիլիստներ են բնակվում, որոնց գլխաւորն է Կրապօտկին: Լրագիրը պահանջում է աքսորել այդ բոլոր անձանց:

—Կ. Պօլսից հեռագրում են նոյեմբերի 21-ին: Լօրդ Դիւֆէրին տեղեկութիւն տուեց սուլթանին, որ հինգշաբԹի ինքն Եգիպտոս է ուղևորվում և երկար խօսակցեց Սայիդ-փաշայի հետ, որը խնդրում էր նրան մնալ Կ. Պօլսում, բայց լօրդ Դիւֆէրին չը զիջաւ նրա խնդիրքին, պատճառ բերելով, Թէ Մալէտ հիւանդ է և ժամանակաւորապէս իրան, Դիւֆէրինին, անհրաժեշտ է ղեկավարել եգիպտական գործերը:

—«Մասիս» լրագիրը արտատպել է «Վաքըթ» լրագրից հետևեալը: «Բրուսայի նախորդ կուսակալ Ահմէտ Վէֆիք-փաշայի վրա նոր տեղեկութիւնք եկած են: Կայսերական զանձուն ներկայ անձուկ վիճակին մէջ սեղանաւորաց հին պահանջները կարգադրելու պատրուակաւ երեք միլիօն ղրուշ տուեր է անոնց և փոխարէն իր այս առատաձեռնութեան Բրուսայի հանրածանօթ Թատրօնին յաջողութեան համար սեղանաւորաց առատաձեռնութեան դիմելով, դրամ և բնձաներ հուաքեր և դերասանաց ու դերասանուհեաց բաշխեր է: Ահմէտ Վէֆիք փաշա առանց պատճառի մարդու մը տունը փլցունելով, տանուտէրը գիշերները վրանի տակ անցընելու պարտաւորվեր է: Գիշեր մը անոր պատուակաւ մը վրանին շուռները կարել տալով, վրանը յիշեալ մարդուն ընտանեաց վրա ինկեր և կինն ու տղայն ծանրապէս վիրաւորվեր են: Ֆէրիտ պէյ, որ դատական գործոց պաշտօնատան կողմէ Բրուսա ղրկվեցաւ Ահմէտ Վէֆիք փաշայի գործոց վրա քննութիւն մը բանալու համար, դատական պաշտօնատան հեռագրած է Թէ քննութեան ձեռնարկելով, Բրուսայի դատական պաշտօնատան գանձապետը ձերբակալել տալու և հաշուետումարներն ու սնդուկը կնքելու պէտք տեսած է:»

—Լօնդօնից հեռագրում են նոյեմբերի 21-ին: Դիլկ ասեց պարլամենտում, որ կառավարութիւնը ոչինչ տեղեկութիւններ չունի ռուսների յարձակման մասին Աֆղանիստանի վրա: Դիլկ շարունակեց, որ կառավարութիւնը տեղեկութիւն ստացաւ, որ Սուդանում արևմտեան կողմ. պատահեց, և որ այնտեղ սաստիկ տարածված է ծաղիկ հիւանդութիւնը: Գլադստօն յայտնեց, որ կառավարութիւնը, երևի, կը պահանջի Եգիպտոսից մի որոշեալ գումար բրիտանական արշաւանքի ծախսերի համար:

—Լօնդօնից հեռագրում են նոյեմբերի 22-ին: Սուդանից ստացած մանաւոր տեղեկութիւնների հիման վրա, ռուս մարգարէի զէնքը այնտեղ մեծ աջողութիւններ ունի: Եգիպտոսում ժանտախտ յայտնվեցաւ:

—Փարիզից հեռագրում են նոյեմբերի 22-ին: Անցեալ գիշեր այստեղ պատերին կպցրած էին յեղափոխական բովանդակութիւն ունեցող շատ աֆիշաներ. կպցնողներից մէկը կալանաւորված է:

—Փարիզից հեռագրում են նոյեմբերի 22-ին: Արխանգելա իշխանը, նապօլեական կայսրի հօրեղբայրը, որը նորերումս Ռուսաստան էր, երէկ փարիզ հասաւ:

—Լօնդօնից հեռագրում են նոյեմբերի 22-ին: Համայնքների ժողովում Դիլկ սաեց պատասխանելով Բարտլէտին, որ բրիտանական հիւպատոսը Թէհրանում նոյեմբերի 10-ից հաղորդեց, որ երկու ռուս ինժեներներ փորձում էին անցնել Հէրատեան իշխանութեան մէջ, բայց աֆղանական կառավարութիւնը Թոյլտուութիւն չը տուեց նրանց:

—Թիւրքայ «Հակիկաթ» լրագիրը յոյս է յայտնում, որ չը նայելով Ֆրանսիայի ընդդիմադրութեանը, Բ. Դրանը կաջողվի պնդել, որ Ցանիսի նոր բէյի նշանակումը, վաղուցվայ սովորութեան պէս, ներկայացվի Բ. Դրան հաստատութեանը, որովհետև այդ իրաւունքից հրաժարվելը ուրանալու նշանակութիւն կունենար:

—Բելգրադից հեռագրում են նոյեմբերի 19-ին: Արմատական կուսակցութիւնը երէկվայ նիստի մէջ վճռեց պատգամաւորութիւն ուղարկել Թագաւորի մօտ իր հաւատարմութիւնը ցոյց տալու նրան և նրա սերունդին:

—Կ. Պօլսից հեռագրում են նոյեմբերի 19-ին: Երբ սուլԹանը իմացաւ լօրդ Դիւֆէրինի Եգիպտոս ուղևորվելու նպատակի մասին, այն ժամանակ կանչեց իր մօտ պալատում պաշտօնական գործերի, ներքին գործերի և ֆինանսների մինիստրներին և նրանց հետ երկար խորհրդակցելուց յետոյ հեռագրով խնդրեց Դիւֆէրինին, որ նա պալատ գայ: Դիւֆէրինը կատարեց սուլթանի ցանկութիւնը, յայտնելով որ իր Եգիպտոս ուղևորվելու գլխաւոր նպատակը Մալէտի հիւանդութիւնն է:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԻՑ

ԼԻՍԿՕՎՕ, 28 Հոկտեմբերի: Այստեղ երէկ վօլգան սառուցով ծածկվեցաւ:

ԽՍԱԳԱԽ, 28 Հոկտեմբերի: Այստեղ ձմեռեցին 26 շոգենաւեր և 100 նաւեր:

ՆԵՐՉԻՆՍԿ, 28 Հոկտեմբերի: Մօնգօլիայի սահմանի մօտ դաշտային աՀագին Հրդեհ կայ Հարիւր քառակուսի վերստ տարածութեան վրա: Կօզակների գիւղերը այրված են: Շատ Հաց և խոտ այրվեցաւ:

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕՍԼԱՎ, 28 Հոկտեմբերի: Երէկ աւարտվեցաւ Եկատերինսկի երկաթուղու կառուցումն Եկատերինօսլավի և Կրիվօյ-րօգի մէջ:

ՎԻԷՆՆԱ, 28 Հոկտեմբերի: Սօցիալիստները անկարգութիւններ գործեցին Եօզէֆշտատի մէջ, զօրքերը ցրվեցին Հաւաքված խումբերին:

ՓԱՐԻԶ, 28 Հոկտեմբերի: Միապետականների բանկետները շարունակվում են: Մասնակցում են մինչև անգամ գիւղացիներ և բանւորներ:

ԿԱՅԻՐԷ, 28 Հոկտեմբերի: Արաբի-փաշա կը դատվի մի յանձնաժողովի մէջ, որ կազմված է նրա պաշտպանների Համաձայնութեամբ:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 28 Հոկտեմբերի: „Прав. Вѣст.“ լրագրի մէջ առաջին նախազգուշութիւն է յայտնված „Восточное Обозрѣніе“ լրագրին Սիբիրի փարչութեան վրա անդադար յարձակվելու Համար ազգաբնակութեան առաջ նրա վարկը գցելու նպատակով: „Самарскій Справочный Листокъ“ լրագրի Հրատարակութիւնը դադարեցրած է մի ամսով: „Русскій Инвалидъ“ լրագիրը Հերքում է լրագրական լուրերը Գլխաւոր շտաբի մէջ ծառայող անձանց Թիւը սաՀմանափակելու մասին: „Новости“ լրագիրը Հաղորդում է, որ Օսինցկի վառօդի գործարանի քննութեան ժամանակ մի շարք անՃշգութիւններ են յայտնված շինութիւնների մէջ: Գործարանի կառավարիչը Հրաժարական տուեց:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 28 Հոկտեմբերի: „Прав. Вѣст.“ լրագիրը Հաղորդում է, որ „Восточное Обозрѣніе“ լրագրին տուած է առաջին նախազգուշութիւն Սիբիրի վարչութեան վրա յարձակվելու պատՃառով: „Голосъ“ լրագիրը Հաղորդում է. գիտութիւնների անգլիական ակադեմիան պրօֆեսօր Մենդելէեվին մեդալ շնորհեց տարրերի դասաւորութեան Համար, որ աւելի նշանաւոր աշխատանքն է վերջին 10 տարիների ընթացքում: „Новое Время“ լրագիրը Հաղորդում է. Նոյեմբերի վերջին սպասում են Կօցեբուէի մասնաժողովի Նիստերի սկսվելուն գինուորական փոփոխութիւնների մասին: „Новости“ լրագիրը Հաղորդում է. Արդարութեան մինիստրը դիմեց պրակտիկայով զբաղված իրաւաբաններին մի շրջաբերականով, խնդրելով յայտնել իրանց կարծիքը քաղաքային նոր օրէնքներ կազմող մասնաժողովին, Թէ ինչ լրացումներ և ուղղութիւն տալ է Հարկաւոր այժմեան օրէնսդրութեանը:

ՎԻԷՆՆԱ, 28 Հոկտեմբերի: Երկու անգամ փողոցային անկարգութիւններ և զօրքերի Հետ կռիւներ եղան կօշկակարների ժողովի փակման առիթով: Կարգապահութիւնը ուժով վերականգնված է:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 28 Հոկտեմբերի: Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 95 ր., երկրորդ 90 ր. 87 կ., երրորդ 91 ր., չորրորդ 90 ր. 37 կ., Հինգերորդ 90 ր. 15 կ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 210 ր. 75 կ., երկրորդ 202 ր. 75 կ., արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 88 ր. 62 կ., երկրորդ 88 ր. $50^1/_2$ կ., երրորդ 88 ր. 50 կ., ոսկի 8 ր. 20 կ.: Ռուսաց 1 ռուբլ Լօնդօնի վրա արժէ 24,03 պէնս, ռուսաց 100 ր. Համբուրգի վրա արժէ 204 մարկ 87 պֆ., Փարիզի վրա 252 ֆրանկ 75 սանտիմ: Բօրսայի տրամադրութիւնը Հանդարտ է:

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Նաւթի ՏԱԿԱՌՆԵՐԻ Համար տախտակներ (КЛЕПКИ ДЛЯ ФОТОГЕННЫХЪ БОЧЕКЪ) ցանկացողներին Թէ պատրաստի և Թէ ուզած չափսին պատրաստելու Համար խնդրում եմ դիմել Բաթում, ԱՐՇԱԿ ԾԱՏՈՒՐԵԱՆՑԻՆ:

Въ БАТУМЪ, Аршаку ЦАТУРОВУ.

1—20

ԹՈՒԱԲԱՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

սիստեմատիքական ընթացք

Գրիգորի Վարձելեան

Հայոց միջնակարգ ուսումնարանների Համար մասն առաջին (ամբողջ Թուեր)

Մամուլի տակից լոյս տեսաւ նոյն խնդիրների երկրորդ մասը (կոտորակ Թուեր և երրորդական կանոններ):

Գինն է 40 կոպ.

Ուսումնարաններին զիջումն 20%:

Ծախվում է Վ. ՇաՀվերդեանի լրագրական գործակալութեան խանութում:

Օտար տեղերից դիմում են այս Հասցէով Тифлисъ, въ Агентство В. Шавердова:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷԿ ԹԷՅԻ ԳՆԵՐԻ ՆՇԱՆԱՒՈՐ ՓՈՔՐԱՑՈՒՄՆ (MAISON DE CONFIANCE) ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԳԱԼԵՐԵԱ № № 156, 157, 158, 159 և 160.

Համեմատեցէք Թէյ

1 ր. 10 կ. Թէյի	Հետ ամեն տեղ	1 ր. 30 կ.
1 „ 20 „	. . . .	1 „ 60 „
1 „ 40 „	. . . .	1 „ 90 „
1 „ 60 „	. . . .	2 „ 20 „
1 „ 80 „	. . . .	2 „ 50 „
ամենալաւը 2 ր.	. . . . .	3 „ ——

Մի և նոյն տեղը գործակալութիւն վաՃառման շօկօլադի և կակաօ-ֆրայ էասենցիայի, Պալմերի բիսկվիտների, Բազրի կոնֆեկտների, Շեֆելդի դանակների, Տօրնեուի գրիչների, Դաուի Հրացանների, Վէկլիի րէվօլվէրների, Բարնօբիի Թամբերի, Մեկինի ամաններ, Կօլմանի կրախմալ և մանանեխ, Շվարցի ալբոմներ և այլն և այլն:

22—100

Սովորեցնում եմ ԿՐԿՆԱԿԻ ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՀԱՇՒԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ և ՌՈՒՍԱՑ լեզուներով. պայմանների մասին կարող են դիմել ինձ մօտ ՁՈՒԲԱԼՕՎԻ քարվանսարայ, Գասպարեանցի մագազինում ամեն ժամանակ:

ՍՄԲԱՏ ԳԻՏԱՏԱՐԵԱՆՑ

Ներսիսեան Հայոց Ազգային-Հոգևոր Դպրանոցում Հոգաբարձական խորհրդարանի մէջ Նոյեմբեր ամսոյ 3-ին 1882 ամի երեկոյեան 7 ժամին կը լինի աՃուրդ (առանց կրկնաՃրդի) կապալով տալու դպրանոցապատկան այգին Սօղանլուխայ: Պայմանաթուղթը կարելի է կարդալ Հոգաբարձութեան դիւանատան մէջ ամեն օր, բացի կիւրակէից և տօներից, ցերեկուայ 10-ց 12 ժամն:

ԹՂԿԱՐԴՆԵՐ, էմալեւոր ամաններ, ԽՑԱՀԱՆՆԵՐ, կօղպէքներ, Թիեր, ԳՐԻՉՆԵՐ, սղոցելու գործիք, շուիներ և այլն նոր ստացված են ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ մէջ: Նոյն տեղը աՀագին քանակութեամբ ԹԷՅ առաջին Հունձի 25% էժան քան Թէ ուրիշ տեղ, երկաթէ ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ 10 ր. և աւելի:

6—8

Դուրս եկաւ մամուլի տակից „Ժողովածու Թուաբանական խնդիրների II մասն — կոտորակները երրորդ տպագրութիւն, փոխադրութիւն ՄԱՐՏԻՐՈՍԻ ՍԻՄԷՕՆԵԱՆՑ:“ Գինն է 50 կ. թէ սորա և Թէ I տարուայ-(ամբողջ Թուերի)-պաՀեստը գտնվում է Զ. Գրիգորեանցի կովկասեան գրավաՃառանոցում:

6—10

Въ Редакціи газеты «МШАКЪ» Продается брошюра „ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПОЛОЖЕНІЕ ТУРЕЦКИХЪ АРМЯНЪ.“ Д. Григорія АРЦРУНИ.

Брошюра напечатана въ Москвѣ.

Цѣна 25 коп.

ՕԳՈՍՏՈՍ ԱՄՍԻ ՄԷԿԻՑ

ՍԿՍԵՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԵԼ ՎԻԷՆՆԱՅՈՒՄ

L'ORIENTAL

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԹԵՐԹԸ, ԱՄԻՍԸ ԵՐԿՈՒ ԱՆԳԱՄ:

„Ժուռնալ դ'Օրիան“ լրագրի Հին բաժանորդներին դադարեցրած Թերթի տեղ կուղարկվի այդ նոր Հրատարակութիւնը:

„L'Oriental“ Թերթի տարեկան գինը 8 ռուբլ է, կէս տարվանը 4 ռուբլ:

Գրվել կարելի է „ՄՇԱԿԻ“ խմբագրութեան մէջ, կամ ուղղակի Վիեննայում դիմելով Հետևեալ Հասցէով. Vienne (Autriche) M. F. Salles I. Neuer Markt 9.

Միջի փողոց, կաթոլիչեսկայա փողոցի անկիւն № 13.

Աւելի էժան, քան Թէ ուրիշ տեղ ծախվում են. ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՄԵԲԼ ամենայն տեսակ, Ֆրանսիական և անգլիական երկաթէ ԿՐԱՎԱԹՆԵՐ 8—30 ր., Համադաններ 250—25 ր., սակվօյաժներ 1. 30—12 ր., սունդուկներ ՃանապարՀի 6—35 ր., մառաններ (погребцы) 6—25 ր., սամօվարներ 60 կ.—1.25 Ֆունտը, կուխօնի պղնձէ ամաններ, գերմանիայի երկաթէ էմալով ամաններ. ումիվալնիկներ մրամօրնի 38 ր.—75 ր., Հրացաններ երկու լուլանի 6—32 ր., ռէվօլվէրներ ամենայն տեսակ 3. 50—30 ր., պատրոններ. (գուլաներ) րէվօլվէրի, սիգար Ռէնգարդի Ֆաբրիկից. պապիրոս և Թամբաքու Կուշնարօվի գիլզի պապիրօզի. 5,000 ՖՈՒՆՏ ԹԷՅ (չայ) ԵՂ. ՊԱՊՈՎՆԵՐԻ, բիսկվիտ. (սուխար չայու և կաֆէի) Էյնէմի. կօֆէ Էյնէմի և Միխէլսօնի. Պետերբուրգում 40—1 ր. 25 կ. Հայնլներ ամենայն տեսակ 28 կ.—240 ր., պրօբկայ գինէվաՃառների, Հանքային և գարեջրի (для зельтерскихъ водъ и пива) ղույթուկ (пухъ), պաղնոսներ սամովարի և չայու, դանակ չանգալ զանազան Ֆաբրիկաների 1 ր. 20 կ.—25 ր. դուժինը. գրչակոթներ 1 ր. 80 կ.—5—60 կ. դանակ ջրի 1—60 կ.—12 ր., դանակ Հացի 20 կ.—1 ր., Հատը, կուխոնի 1—40 մինչև 3—20 կ. պրիբօր. միս կտրելու մաշինայ. Անգլիական ուԹոներ, Բրիտանսկի չայնիկներ, կաֆէնիկներ ամենայն տեսակ, Ջաղացներ կաֆէի Համար, Ֆիլտեր—ջուր մաքրելու, կրախմալ կարօրկէն 18 կ., վաքս Ֆրանսիայի Ժակոյ, Թուղթ փոշտի, կոնվերտներ, սուրգուչ, մատիտ, գրիչ երկաթէ, գրչակոթ, քարետախտակ, Թանաք, Թանաքամաններ, պրեսպապիէներ, դգալներ սեղանի և չայու Ֆրաժէ, վարշավի և բրիտանսկի դուժինը 1—50 կ. մինչև 12 ր., և չայու 45 կ.—5 ր., չումիչկէք 45 կ.—5 ր., շամադաններ ամեն տեսակ 25 կ.—12 ր. Ջուխտ, պոլսապոշկաներ Վարշավու, ՌԵԶԻՆԻ ԿԱԼՕՇՆԵՐ, ամեն տեսակ, գուլբաներ կանանց և մարդկերանց 15 կ.—50 կ. Ջուխտ, շապիկներ, մարդկերանց գալուստիկներ, գոնտիկներ 35 կ.—4—50 կ., Հատ, անձրևի և շոքի. սանդրեր շիրմայու ոսկորէ, գուտապերչովի և փայտէ, շչոտկաներ գլխի, շորի, սապոկի, պոլի և կարտի Համար. չուլքի Թէլ (бумага) մատոկի կօՃի և շալէ (гарусъ) Ֆէլչատկէք մարդկերանց և կանանց, պորտմաններ, քիսաներ, պապիրոսի ամաններ և մանր գալանտերեյնի ապրանքներ, սապոն ամեն տեսակ 3 կ.,—30 կ., կոռ, Հօտավէտ ջրեր, պուդրա, Գլիցերին ջրի քացախ, Հոտավէտ պարաշոկներ ԿԻԼԵՐԻ ԼԱԲՕՐԱՏՕՐԻՑ. և այլն և այլն և այլն:

ՎաՃառականներին առանձին պայմաններով և զիջումով վերոյիշեալ ապրանքներ մեծ քանակութեամբ միշտ ապէս գտնվում են ՄԻՔԱՅԷԼ ՏԷՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆՑԻ պաՀեստում. (въ складѣ) միջի փողոցում կաթոլիկաց փողոցի անկիւնում № 13.

Օտարքաղաքացիք կարող են դիմել Հետևեալ Հասցէով. Тифлисъ Михаилу Н. Теръ-Никогосову.

167—180

Միջի փողոց, կաթոլիչեսկայա փողոցի անկիւն № 13.

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 29 Октября 1882 года.

Типогр. Главн. Упр. Главнонач. гражд. час., Лор-Меликъ. ул. каз. д.